

PITANJA I ODGOVORI

ANGLIZAM ILI ANGLICIZAM?

U nekim znanstvenim i stručnim tekstovima riječi engleskoga podrijetla (npr. *meč, dres, tajice, kompjuter, printer, kompajler*) zovu se *anglizmi*, a u drugima *anglicizmi*. Budući da nam takve istoznačnice u nazivlju nisu potrebne, postavlja se pitanje kojem od ta dva naziva dati prednost.

Anglizam/anglicizam svaka je riječ preuzeta iz engleskoga jezika koja označuje neki predmet, ideju ili pojam kao sastavne dijelove engleske civilizacije. Ona ne mora biti engleskoga podrijetla (npr. naziv *disketa* nije engleskoga nego francuskoga podrijetla), ali mora biti prilagođena sustavu engleskoga jezika.¹ *Anglizam/anglicizam* može biti i jedinica niža od razine riječi (morfem) ili jedinica viša od razine riječi (sintagma). Nazivi *anglizam* i *anglicizam* uglavnom se ne rabe paralelno u

istom tekstu već neki autori rabe samo naziv *anglizam*, a drugi samo *anglicizam*.

Prvo ćemo analizirati proširenost i trenutnu uporabu obaju naziva, a potom i njihovo uklapanje u hrvatski tvorbeni sustav. Tako ćemo ustanoviti koji od ta dva naziva ima jezičnu i terminološku prednost.

Anglisti uglavnom rabe naziv *anglicizam*. Taj je naziv potvrđen u naslovu knjige R. Filipovića *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo-razvoj-značenje*.² Isti je naziv potvrđen i u *Hrvatsko ili srpsko-engleskom rječniku* M. Drvodelića,³ *Hrvatsko ili srpsko engleskom enciklopedijskom rječniku* Ž. Bujasa,⁴ *Enciklopedijskom rječniku lingvističkih naziva* R. Simeona,⁵ *Velikom rječniku stranih riječi* B. Klaića,⁶ u člancima Vesne Muhvić-Dimanovski⁷ i Goranke Antunović.⁸

S druge se strane i naziv *anglizam* polako širi, posebno među kroatistima. *Rječnik hrvatskoga jezika* V. Anića⁹ ima natuknicu

¹ Usp. R. Filipović, *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo-razvoj-značenje*. Zagreb, 1990., str. 18.

² U rječniku anglizama koji se nalazi u knjizi postoji i natuknica *anglicism*, njezina hrvatska istovrijednica *anglicizam* i značenje "engleska posuđenica u nekom drugom jeziku". Činjenica da je u rječniku naveden *anglicism* upućuje na to da autor hrvatski naziv *anglicizam* smatra anglicizmom.

³ Zagreb, 1978.

⁴ Zagreb, 1983.

⁵ Zagreb, 1969.

⁶ Zagreb, 1983.

⁷ V. Muhvić-Dimanovski, *Prevedenice - jedan oblik neologizma*. Rad HAZU, Zagreb, 1992., knj. 44.

⁸ G. Antunović, *Švedski u švengleskom - still going strong: Prilog proučavanju jezičnih dodira na primjeru anglicizama u švedskom*. Rad HAZU, Zagreb, 1992., knj. 44., str. 207.-257.

⁹ Zagreb, 1991.

anglizam, a pored nje u zagradi navodi i *anglicizam*. Naziv *anglizam* zabilježen je u mnogim člancima u časopisu *Jezik*¹⁰ i u članku M. Dedaić¹¹ u *Raspravama Zavoda za hrvatski jezik* itd.

Pogledajmo sada kako se nazivi *anglizam/anglicizam* uklapaju u hrvatski tvorbeni sustav. S. Babić¹² navodi da su izvedenice sa sufiksom *-iz(a)m* prilično brojne, ali da se ipak može reći da je sufiks *-iz(a)m* slabo plodan jer su to u većini preuzete strane riječi, a tvorenicama se smatraju samo zato što i u hrvatskom jeziku imaju tvorbene veze s osnovnim riječima. Osim stranih osnova sufiks *-iz(a)m* dolazi i na domaće osnove u izvedenicama tipa *čakavizam, kajkavizam, štokavizam*... Izvedenice sa sufiksom *-iz(a)m* imaju mnoga značenja (učenje, smjer, vladavinu, poredak, postupke, pojavu, svojstvo, karakter, duh) među kojima i "riječ. izraz: *arhaiizam, čakavizam, čehizam, ekavizam, evropeizam, germanizam, ikavizam, kajkavizam, lakonizam, latinizam, provincijalizam, regionalizam, rusizam, srbizam, štokavizam, turcizam*...". Babić navodi i nekoliko riječi koje završavaju na *-icizam*: *agnosticizam, katolicizam, skepticism, turcizam* ..., i kaže

da se tu radi o riječima u osnovi kojih je opća imenica na *-k* koje se mijenja u *-c*.¹³ Među tim imenicama jedino *turcizam* označuje riječ preuzetu iz kojega stranoga jezika. Tu možemo dodati još i nazive *galicizam* i *grecizam*, ali oni su posuđenice i nisu nastali hrvatskom tvorbom. Međutim, dok bi se *galicizam* eventualno mogao zamijeniti *galizmom*, likovi su **turizam* i **greizam* zbog glasovnih ograničenja nemogući. Matešićev *Odostražni rječnik*¹⁴ bilježi 19 riječi na *-izam* koje označuju posuđenicu iz kojega stranoga jezika¹⁵ i samo četiri riječi s tim značenjem na *-icizam*: *grecizam, galicizam, anglicizam* i *turcizam*.

Tvorbena porodica riječi *anglizam* izgleda ovako: *anglizam, anglist, anglistica, anglistika, anglistički* itd., a tvorbena porodica riječi *anglicizam* trebala bi izgledati ovako: *anglicizam, *anglicist, *anglicistica, *anglicistika, *anglicistički* itd.

Zanimljivo je pitanje kako glasi odgovarajući glagol. U rječnicima sam našla čak četiri glagolska lika koji odgovaraju hrvatskom glagolu *poengleziti*, engleskom *anglicize* ili rjeđe *anglijfj*, njemačkom *anglisieren* i francuskom *angliciser*. To su glagoli: *anglijficirati*,¹⁶ *anglizirati*.¹⁷ *angli-*

¹⁰ S. Babić, *Opet o kambeku*. Jezik, XXV., str. 118., *Nađena zamjena za body scanner*. Jezik, XXIX., str. 29.-31., R. Katičić, *Nova knjiga o sintaksi*. Jezik, XLI., str. 57.-63.

¹¹ M. Dedaić, *Suglasnik s u riječima stranoga podrijetla*. Rasprave Zavoda za jezik, Zagreb, 1990., 16., str. 21.-30.

¹² *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*. Zagreb, 1991.

¹³ *Turcizam* je vjerojatno tvoreno od osnove *Turk*.

¹⁴ *Rücklaufiges Wörterbuch des Serbokroatischen*. Wiesbaden, 1967.

¹⁵ *Arabizam, srbizam, evropeizam, čehizam, orijentalizam, bohemizam, talijanizam, italianizam, amerikanizam, balkanizam, romanizam, germanizam, polonizam, hungarizam, rusizam, kroatizam, čakavizam, kajkavizam, štokavizam*.

¹⁶ Simeon 1969.

¹⁷ Ž. Bujas, *Hrvatsko ili srpsko engleski enciklopedijski rječnik*. Zagreb, 1983., B. Klaić, *Veliki rječnik stranih riječi*. Zagreb, 1983.

cirati,¹⁸ *anglicizirati*.¹⁹ Nazivu *anglizam* odgovara glagol *anglizirati*, a nazivu *anglicizam* *anglicizirati*.

Pogledajmo koja riječ odgovara *anglizmu/anglicizmu* u drugim jezicima. Počet ćemo od engleskoga. *Webster's New Twentieth Century Dictionary*²⁰ bilježi riječ *Anglicism*. Uz tu riječ nalazimo i *Anglicist*, *Anglicization*, *Anglicize*. *Webster's Third New International Dictionary*²¹ navodi da je riječ *Anglicism* izvedena od srednjolatinškoga *Anglicus* što znači "English" i engleskoga *ism*. Ostali nazivi koje označuju riječi preuzete iz kojega drugoga stranoga jezika na engleskom se zovu: *Germanism*, *Russianism*, *Latinism*, *Italianism* itd. *Le Petit Robert*²² ima natuknice *anglicisme*, *angliciste*, *angliciser*. Riječi za ostale posuđenice na francuskom glase: *germanisme*, *arabisme*, *latinisme*, *turcisme/turquisme*, *italianisme* itd. Wahrigov *Deutsches Wörterbuch*²³ ima natuknice *Anglizismus*, *Anglistik*, *Anglist* i *anglistieren*, za riječi preuzete iz drugih jezika bilježi *Germanismus*, *Latinismus*, *Gräzismus*, *Gallizismus*...

Vidimo dakle da se engleski naziv *Anglicism* i francuski naziv *anglicisme* uklapaju u tvorbeni sustav engleskoga odnosno francuskoga jezika kao jedan od članova tvorbene porodice. U njemačkom

naziv *Anglizismus* nije u skladu s ostalim članovima svoje tvorbene porodice. S druge strane nazivi za riječi preuzete iz kojega drugoga jezika uglavnom ni u jednom od analiziranih jezika ne završavaju na *cism/ /cisme/cismus*, pa je po tome u svim analiziranim jezicima *anglicizam* (odnosno njegova istovrijednica) iznimka.

Iz navedene analize vidimo da i naziv *anglizam* i naziv *anglicizam* imaju određene prednosti. Prednost je naziva *anglicizam* što hrvatski naziv odgovara nazivu u ostalim svjetskim jezicima (engleskom, francuskom, njemačkom, talijanskom). Prednosti su naziva *anglizam*: 1. Njegovim prihvaćanjem dobivamo sređeniiji terminološki sustav jer u hrvatskom imamo nazive *anglist*, a ne **anglicist*, *anglistika*, a ne **anglicistika* itd.

Ni oni koji rabe naziv *anglicizam* ne rabe ostale članove njegove tvorbene porodice osim možda *anglicizirati*. 2. *Anglizam* je u skladu s ostalim nazivima koji označuju jezičnu jedinicu preuzetu iz jednoga jezika u drugi (*germanizam*, *talijanizam*, *srbizam* itd.). Stoga mislim da bismo nazivu *anglizam* mogli dati prednost u hrvatskom jeziku.

Milica Mihaljević

¹⁸ Bujas 1983., s uputnicom na *anglizirati*.

¹⁹ V. Putanec, *Francusko-hrvatski ili srpski rječnik*. Zagreb, 1974.

²⁰ Montevideo, 1978.

²¹ Springfield, 1986.

²² Paris, 1986.

²³ Gutersloh, 1974.